

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

ФЕТИЩЕНКО ЄВГЕНІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 351.72:[336.14](477)

**ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ
РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії державного управління при Президентіві України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління
ДЯЧЕНКО Світлана Анатоліївна,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, доцент кафедри регіональної політики навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
ШПАЧУК Віталій Васильович,
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, професор кафедри публічного управління та економіки;

доктор наук з державного управління, професор
ЖОВНІРЧИК Ярослав Федорович,
Національний авіаційний університет, професор кафедри публічного управління та адміністрування.

Захист відбудеться *23 вересня 2021 року о 12 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради К 52.051.11 Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського за адресою: 04073, м. Київ, вул. Кирилівська, 164, к. 209.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (01042, м. Київ, вул. Джона Маккейна, 33).

Автореферат розісланий *20 серпня 2021 року*.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. Л. Євмешкіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Планування видатків державного бюджету є одним із головних інструментів регулювання розвитку країни. Його роль визначається вибором раціональних шляхів розподілу бюджетних ресурсів для досягнення необхідних темпів і пропорцій економічного зростання та підвищення суспільного добробуту. З метою встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їх використання в Україні ще у 2002 році в бюджетний процес впроваджено програмно-цільовий метод, який характеризується як метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу та передбачає складання видаткової частини проекту бюджету за програмами. Разом з тим, його використання наразі є здебільшого формальним, оскільки значна частина видатків Державного бюджету України, як і раніше, затверджується без орієнтації на результат, не проводиться оцінка впливу бюджетних видатків на досягнення цілей соціально-економічного розвитку та реалізацію стратегічних державних завдань. Тому дана проблематика потребує подальшого дослідження для розробки дієвих механізмів та інструментарію планування видатків Державного бюджету України.

Значний доробок у розвиток механізмів державного управління в бюджетно-фінансовій сфері внесли відомі українські вчені, такі як: В. Базилевич, В. Бакуменко, В. Бодров, Н. Васильєва, Р. Войтович, М. Гаман, Н. Гончарук, В. Горник, О. Дегтяр, Н. Діденко, Г. Дмитренко, В. Довгань, С. Дяченко, О. Євмешкіна, Я. Жовнірчик, Л. Івашова, Ю. Ковбасюк, В. Колтун, С. Кравченко, О. Пархоменко-Куцевіл, А. Семенченко, С. Сімак, В. Удовиченко, А. Халецька, О. Шевченко, В. Шпачук та інші.

Питання бюджетного планування, управління видатками державного бюджету, зокрема застосування програмно-цільового методу, знайшли відображення у працях: М. Артуса, А. Ахламова, В. Баранової, І. Благуна, А. Буряченка, В. Варцаба, О. Василика, Л. Васютинської, З. Варналія, Т. Говорушко, М. Грідчіної, Н. Дехтяр, А. Єпіфанова, В. Захожая, Я. Казюк, О. Квачан, О. Кириленко, Л. Клець, Т. Крикун, Т. Крушельницької, М. Миколайчука, Т. Набоки, Ю. Пасічника, М. Петричко, І. Потеряйло, Н. Проць, О. Рожка, Л. Сафонової, Р. Сороки, Г. Старостенко, М. Федосова, С. Юрія та інших.

Грунтовні дослідження різних аспектів розвитку системи публічних фінансів, зокрема інституту державного бюджету, знайшли відображення у роботах таких зарубіжних науковців, як: Е. Аткинсон, Дж. Б'юкенен, С. Брю, А. Вагнер, Т. Веблен, Т. Ірвін, К. Макконнелл, Р. Масгрейв, П. Мерфі, Б. Олден, В. Нордхаус, Дж. Стігліц, П. Самуельсон, М. Шервуд, Й. Шумпетер та інших.

Віддаючи належне фундаментальним і теоретико-прикладним здобуткам зазначених науковців, залишається багато дискусійних питань з даної проблематики, які стосуються планування бюджетних видатків у контексті

соціально-економічного розвитку України. Необхідність подальшого вдосконалення системи планування видатків Державного бюджету України вимагає проведення комплексного дослідження його змісту, ролі та механізмів державного управління, що зумовило актуальність теми і структурно-логічну побудову дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконувалася в межах науково-дослідних робіт кафедри економічної політики та врядування Національної академії державного управління при Президентові України за темами: «Механізми забезпечення ефективності системи державного управління в процесі модернізації національної економіки» (ДР № 0113U002441), де внесок автора полягає у обґрунтуванні законодавчих механізмів децентралізації бюджетної системи, забезпечення відкритості та прозорості планування й використання коштів державного бюджету України; «Управління інституційними змінами в системі державних фінансів в Україні в умовах євроінтеграції» (ДР № 0115U004060), де внесок автора полягає в розробці пропозицій щодо удосконалення структури планових видатків державного бюджету України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування планування видатків державного бюджету як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку країни та розробка науково-практичних рекомендацій щодо його вдосконалення в Україні.

Відповідно до мети сформульовані такі **завдання дослідження**:

- з'ясувати стан наукового доробку з проблематики планування видатків державного бюджету з метою виділення його особливостей та ролі у державному управлінні, обґрунтування доцільності його теоретичного дослідження з погляду регулювання соціально-економічного розвитку країни;
- сформувати та обґрунтувати концепцію стратегічно орієнтованого планування видатків державного бюджету;
- удосконалити комплекс основних принципів планування видатків державного бюджету;
- здійснити аналіз та уточнити понятійно-категоріальний апарат щодо планування видатків державного бюджету;
- запропонувати підхід до розробки планів діяльності органів виконавчої влади як основи підвищення ефективності бюджетних видатків;
- обґрунтувати механізми підвищення прозорості та відкритості планування видатків Державного бюджету України;
- визначити напрями удосконалення структури планових видатків Державного бюджету України.

Об'єктом дослідження є інструменти державного регулювання соціально-економічного розвитку країни.

Предметом дослідження є планування видатків державного бюджету як інструмент регулювання соціально-економічного розвитку країни.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дисертаційного дослідження склали фундаментальні положення щодо управління державними

фінансами, принципи, моделі та підходи державного стратегічного управління та бюджетного планування, а також теоретичні напрацювання щодо механізмів державного управління та регулювання соціально-економічного розвитку.

У дисертації застосовувалися загальнонаукові й конкретнонаукові методи, інші методологічні засоби дослідження, зокрема: методи проблемного аналізу, синтезу та моделювання, підходи стратегічного управління – при розробці концепції стратегічно орієнтованого планування видатків державного бюджету; методи економічного, історико-еволюційного та ретроспективного аналізу, загальні принципи стратегічного та бюджетного планування – для визначення найбільш важливих принципів планування видатків державного бюджету; методи порівняльного та логіко-семантичного аналізу, абстрагування – при уточненні понятійно-категоріального апарату щодо планування видатків державного бюджету; методи забезпечення прозорості та участі громадськості у прийнятті державних рішень, електронного урядування – у процесі обґрунтування механізмів підвищення прозорості та відкритості планування видатків Державного бюджету України; методи структурно-функціонального аналізу та програмно-цільового планування – для формування підходу до розробки планів діяльності органів виконавчої влади у зв'язку з бюджетним плануванням; методи узагальнення, економіко-статистичні, експертної оцінки та прогнозування – для визначення напрямів удосконалення структури планових видатків Державного бюджету України.

Інформаційну базу дослідження становили акти законодавства з питань бюджетного планування й видатків бюджету, дані Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Національного банку України, Європейської комісії, Міжнародного валютного фонду, Організації економічного співробітництва та розвитку, Міжнародного бюджетного партнерства, звітно-аналітична інформація міжнародних та вітчизняних фінансових структур, засобів масової інформації, ресурси Internet.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні планування видатків державного бюджету як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку країни та розробці науково-практичних рекомендацій щодо його вдосконалення в Україні, зокрема:

у перше:

– розроблено концепцію стратегічно орієнтованого планування видатків державного бюджету, що передбачає: формування цілісної системи державного стратегічного планування, орієнтованої на пріоритетні цілі державної політики та стратегічні цілі соціально-економічного розвитку держави; відповідність між стратегією розвитку держави, державною стратегією регіонального розвитку та державними стратегіями розвитку окремих галузей (сфер); інтеграцію процесу планування видатків державного бюджету в систему державного управління шляхом утворення взаємозв'язків між бюджетними видатками та цілями, напрямками, пріоритетами соціально-економічного розвитку держави, визначеними державними стратегічними документами; запровадження дієвого

механізму моніторингу та оцінки результативності реалізації державних стратегій і планів заходів, відповідних планів діяльності органів виконавчої влади, їх коригування за необхідності;

удосконалено:

– комплекс основних принципів планування видатків державного бюджету через визначення найбільш важливих принципів, а саме: системності, комплексності, реалістичності, прозорості та відкритості;

– понятійно-категоріальний апарат дослідження шляхом визначення поняття «планування видатків державного бюджету», що трактується як процес підготовки та прийняття державно-управлінських рішень щодо напрямів використання централізованого фонду грошових коштів держави для досягнення необхідних темпів і пропорцій економічного зростання та підвищення суспільного добробуту;

набули подальшого розвитку:

– підхід до розробки планів діяльності органів виконавчої влади за допомогою визначення їх універсальної структури, що включає низку обов'язкових складових та дає основу для: перегляду функцій органів виконавчої влади на відповідність стратегічним цілям державного розвитку; зосередження зусиль на досягненні пріоритетів, визначених документами державного стратегічного планування; підвищення ефективності бюджетних видатків за рахунок скорочення бюджетних програм, що не сприяють соціально-економічному розвитку;

– механізми підвищення прозорості та відкритості планування видатків Державного бюджету України шляхом забезпечення доступу громадськості до деталізованої бюджетної інформації, Державного веб-порталу бюджету для громадян, удосконалення, запровадження спеціального порядку проведення обов'язкових публічних консультацій у процесі підготовки проекту Державного бюджету, внесення змін до Бюджетного кодексу України та Положення про Міністерство фінансів України у частині оприлюднення інформації про Державний бюджет та розробки його проекту за участю громадськості;

– напрями удосконалення структури планових видатків Державного бюджету України, що передбачають: зменшення видатків на загальнодержавні функції за допомогою приведення структури системи центральних органів виконавчої влади у відповідність до сфер та функцій державного управління; встановлення кількісних обмежень до певних типів посад державної служби; скорочення видатків, пов'язаних з депутатською діяльністю та утриманням окремих державних органів; спрямування заощаджених бюджетних коштів на економічний розвиток.

Практичне значення отриманих результатів полягає у використанні результатів дослідження для забезпечення ефективного управління процесом планування видатків державного бюджету. Результати дослідження дістали впровадження у діяльності:

– департаменту економіки Донецької обласної державної адміністрації в процесі підготовки заходів Програми економічного і соціального розвитку Донецької області на 2017 рік, інформації до бюджетного запиту за КПКВК 7751010 «Здійснення виконавчої влади у Донецькій області» на 2021 рік (довідки від 17.05.2017 р. № 6/400/09, від 15.02.2021 р. № 6/302/40-21/07);

– виконавчого комітету Дружківської міської ради Донецької області під час підготовки проекту Програми економічного і соціального розвитку Дружківської міської територіальної громади на 2021 рік (довідка від 22.02.2021 р. № 1095/0.121/0-21);

– фінансового управління Краматорської міської ради під час складання проекту бюджету Краматорської міської територіальної громади на 2021 рік, підготовки пропозицій щодо фінансового забезпечення заходів Програми економічного і соціального розвитку міста Краматорська на 2021 рік (довідка від 22.02.2021 р. № 1-Д/2021);

– військово-цивільної адміністрації міста Авдіївка Донецької області під час підготовки проекту Програми економічного і соціального розвитку міста Авдіївка на 2021 рік (довідка від 02.03.2021 р. № 0162/01-12).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені ідеї, розробки та висновки, сформульовані особисто дисертантом. Внесок автора в опублікованих у співавторстві працях конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та наукові результати дослідження апробовані на науково-практичних конференціях (семінарах), а саме: «Дні інформаційного суспільства – 2015» (Київ, 2015), «Соціально-економічний розвиток регіонів в умовах децентралізації: цілі, механізми, інструменти» (Одеса, 2015), «Реформування публічного управління: теорія, практика, міжнародний досвід» (Одеса, 2015), «Розвиток креативного публічного управління» (Київ, 2016), «Новітні інформаційно-комунікаційні технології в модернізації публічного управління: зарубіжний і вітчизняний досвід» (Дніпро, 2016), «Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід» (Одеса, 2016), «Публічне управління та адміністрування: розвиток і впровадження» (Київ, 2016), «Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи» (Харків, 2017), «Публічне управління: ціннісні орієнтири, стандарти якості та оцінка ефективності» (Київ, 2017), «Становлення та розвиток публічного адміністрування» (Дніпро, 2019).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковані у 16 публікаціях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України з державного управління, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 10 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій (семінарів).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, двох додатків. Повний обсяг дисертації становить 235 сторінок друкованого тексту, з них 170 сторінок основного тексту. Дисертація містить 8 таблиць на 10 сторінках,

6 рисунків на 6 сторінках. Список використаних джерел складає 326 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, висвітлено ступінь її наукової розробленості, зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, охарактеризовано особистий внесок здобувача, розкрито методи дослідження, наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, наведено відомості щодо їх апробації та публікацій за темою дисертації, її структури та обсягу.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади планування видатків державного бюджету»* – розглянуто суть, особливості та засади планування видатків державного бюджету, його роль в регулюванні соціально-економічного розвитку країни, досліджено механізми планування видатків державного бюджету, проаналізовано відповідний зарубіжний досвід.

Показано, що з часу набуття Україною незалежності головним пріоритетом в сфері державного управління є забезпечення її сталого економічного розвитку та підвищення стандартів життя. В сучасних умовах політичної нестабільності, загрози суверенітету і територіальної цілісності країни, зростання державного боргу, скорочення реального валового внутрішнього продукту необхідним є термінове проведення структурних реформ, в тому числі в бюджетній сфері. Вдосконалення бюджетного планування допомогло б правильно розподілити бюджетні ресурси на вирішення стратегічних і тактичних завдань.

Згідно з функціями держави, видатки державного бюджету можна поділити за такими напрямками: здійснення загальнодержавних функцій; оборона; громадський порядок, безпека та судова влада; економічна діяльність; охорона навколишнього природного середовища; житлово-комунальне господарство; охорона здоров'я; духовний та фізичний розвиток; освіта; соціальний захист і соціальне забезпечення.

Визначено, що в більшості сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових і практичних досліджень питанням планування видатків державного бюджету приділяється недостатньо уваги, що зумовлює нагальну потребу комплексних наукових досліджень цих питань.

На підставі здійсненого синтезу наукового доробку та сучасного світового досвіду визначено, що «планування видатків державного бюджету» – це складна державно-управлінська категорія, глибинний зміст якої полягає у процесі підготовки та прийняття державно-управлінських рішень щодо напрямів використання централізованого фонду грошових коштів держави для досягнення необхідних темпів і пропорцій економічного зростання та підвищення суспільного добробуту. При цьому, обов'язковою умовою ефективної реалізації планування видатків державного бюджету, як і будь-якого іншого процесу, є наявність відповідних дієвих механізмів.

Встановлено, що основними складовими комплексного механізму планування видатків державного бюджету є інституційна, організаційна, нормативно-правова та інформаційна, що мають бути представлені суб'єктами, методами, принципами, актами законодавства з питань планування видатків державного бюджету, аналітичними даними, звітами тощо (рис. 1). При цьому, суб'єкти складають основу інституційного механізму планування видатків державного бюджету, методи, принципи та порядок планування видатків державного бюджету в сукупності формують організаційний механізм, акти законодавства уособлюють нормативно-правовий механізм.

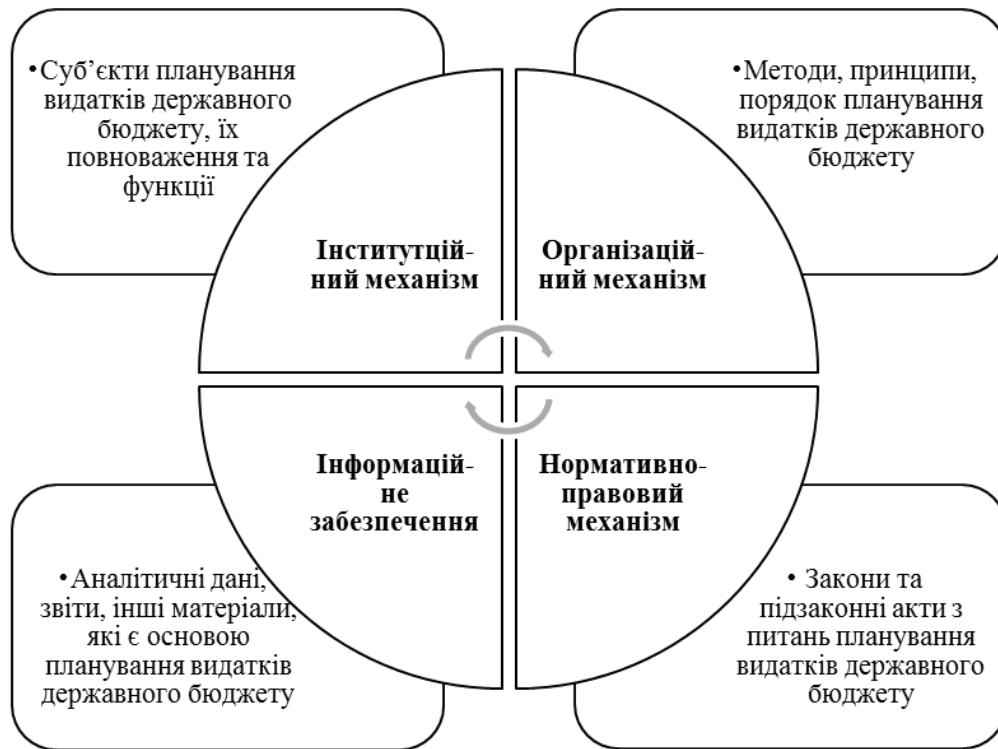

Рис. 1. Структура комплексного механізму планування видатків державного бюджету

Виділено та розкрито найбільш важливі принципи планування видатків державного бюджету: принцип системності – означає, що планування видатків державного бюджету має бути інтегровано в систему державного управління та забезпечувати планомірну реалізацію цілей соціально-економічного розвитку країни; принцип комплексності – передбачає, що планування видатків державного бюджету має здійснюватися згідно із результатами використання бюджетних коштів у попередні періоди та прогнозними показниками соціально-економічного розвитку; принцип реалістичності – полягає в підготовці адекватної оцінки щодо потреб у фінансуванні напрямів державної політики та спрямуванні бюджетних коштів на заходи, виконання яких дасть можливість отримати конкретний ефект; принцип прозорості та відкритості – вказує, що проектні документи щодо обсягів фінансування передбачуваних заходів державної політики разом з прогнозними показниками соціально-

економічного розвитку країни, інформація про будь-які суперечності чи неузгодженості в процесі планування видатків державного бюджету мають бути оприлюднені та доступними для всебічного громадського обговорення, а також передбачає наявність законодавчої бази, яка встановлює механізм участі громадськості в плануванні видатків державного бюджету з метою врахування її потреб при розподілі бюджетних коштів.

Встановлено, що в зарубіжних країнах при плануванні видатків державного бюджету широко використовується програмно-цільовий метод, який передбачає необхідність планування на середньострокову перспективу з тим, щоб встановити взаємозв'язок між багаторічними державними цілями та фінансовими можливостями їх реалізації. Запровадження середньострокового планування сприяє встановленню чітких пріоритетів у галузі державних фінансів та забезпеченню збалансованості бюджетних ресурсів у перспективі, реалізації послідовної та виваженої бюджетної політики, узгодженої із заходами грошово-кредитної політики, передбаченню наслідків бюджетної політики через кілька років, тобто досягненню її оптимальних результатів шляхом послідовного вирішення соціально-економічних проблем країни. В той же час, в кожній країні структура видатків державного бюджету має свої характерні риси, які залежать від: адміністративно-територіального устрою; масштабності завдань, які вирішуються владою на даному етапі; економічного потенціалу країни та перспектив його розвитку; кількості осіб, які користуються соціальною підтримкою тощо.

Важливими рисами планування видатків державного бюджету міжнародна спільнота визнає загальнодоступність бюджетної інформації та можливість для участі громадськості в бюджетному процесі. Залучення громадян до бюджетного планування здійснюється наступними шляхами: проведення заходів з питань бюджету за участю експертів, депутатів, представників політичних партій та громадськості; парламентські слухання; опитування громадської думки щодо аспектів виконання бюджету; здійснення громадського аудиту для виявлення випадків неефективного використання бюджетних коштів тощо.

У другому розділі – *«Особливості планування видатків Державного бюджету України»* – проаналізовано нормативно-правове забезпечення планування видатків Державного бюджету України, досліджено інституційно-організаційні аспекти такого планування, здійснено аналіз узгодженості планових видатків державного бюджету та державної політики.

Планування видатків державного бюджету як процес підготовки та прийняття державно-управлінських рішень щодо напрямів використання централізованого фонду грошових коштів держави передбачає наявність відповідного правового регулювання, що встановлює організаційні засади складання, розгляду й затвердження основного фінансового плану країни. Регламентация процесу планування видатків бюджету має важливе значення для успішного проведення державної політики, спрямованої на досягнення необхідних темпів і пропорцій економічного розвитку та підвищення

суспільного добробуту. Встановлено, що за останні двадцять років в Україні створено значну систему правового регулювання процесу планування видатків Державного бюджету, яка нараховує цілий ряд актів законодавства, що за характером дії можна поділити на акти, які безпосередньо регулюють процес планування бюджетних видатків, та акти, спрямовані на його удосконалення. Проведений аналіз нормативно-правової бази дозволяє зробити висновок, що актами законодавства не тільки встановлено організаційно-методологічні засади планування видатків Державного бюджету України, а й визначено основні проблеми в цій сфері, які потребують невідкладного вирішення, в тому числі шляхом подальшого вдосконалення бюджетного законодавства.

Встановлено, що основними проблемами бюджетного планування наразі є наступні: непередбачуваність бюджетної політики у середньостроковій перспективі; відсутність цілісної системи стратегічного планування, що не дає змоги забезпечити бюджетне планування на належному рівні та призводить до послаблення зв'язків між бюджетними програмами та пріоритетами розвитку держави; недосконалість програмно-цільового методу, зокрема невідповідність бюджетних програм функціям, завданням та планам діяльності головних розпорядників; розбіжності між плановими та фактичними показниками видатків Державного бюджету України; недостатня прозорість та відкритість бюджетного процесу.

Зазначено, що організаційні аспекти планування видатків Державного бюджету згідно із бюджетним законодавством встановлюються Міністерством фінансів України. Одночасно залишаються неврегульованими питання розроблення та затвердження порядку проведення громадських консультацій в процесі планування Державного бюджету, не вирішені визначені Стратегією оптимізації кількості бюджетних програм, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.04.2011 р. № 292-р, та Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 р. № 142-р, питання: законодавчого визначення чіткої системи документів державного стратегічного планування, запровадження розроблення середньострокових стратегічних планів органів виконавчої влади як основного інструменту для узгодження стратегічного та бюджетного планування; оптимізації бюджетних програм та посилення їх відповідності стратегічним цілям держави, підвищення відповідальності головних розпорядників за результативність бюджетних програм, запровадження комплексної оцінки ефективності та доцільності видатків з метою економії та вивільнення ресурсів для нових пріоритетів.

За результатами аналізу загального обсягу та структури планових видатків Державного бюджету України зроблено висновок, що динаміка показників за окремими функціями держави не зберігає постійної тенденції – зростають частки видатків на загальнодержавні функції (в тому числі обслуговування державного боргу) та оборону, зменшуються – видатки на економічну діяльність (табл. 1). В процесі планування Державного бюджету України

найбільша частка коштів закладається на здійснення видатків соціального спрямування – на соціальний захист та соціальне забезпечення.

Таблиця 1

Структура планових видатків Державного бюджету України за функціональною класифікацією на 2013-2020 роки, %

Функції держави	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Загальнодержавні функції	16,89	21,16	25,06	23,83	24,86	24,57	20,72	15,54
<i>в т.ч. обслуговування боргу</i>	<i>10,47</i>	<i>14,94</i>	<i>20,25</i>	<i>18,82</i>	<i>18,70</i>	<i>17,50</i>	<i>14,36</i>	<i>11,41</i>
Оборона	5,19	8,89	12,90	13,03	13,16	13,40	12,74	10,28
Громадський порядок, безпека та судова влада	13,28	14,41	13,19	14,17	15,57	16,92	17,15	13,65
Економічна діяльність	16,11	12,17	10,29	7,02	8,74	10,20	9,90	15,02
Охорона навколишнього природного середовища	2,66	1,19	1,11	1,04	0,89	0,84	0,91	0,63
Житлово-комунальне господарство	0,04	0,05	0,12	0,01	0,01	0,06	0,02	0,03
Охорона здоров'я	4,52	3,48	2,99	2,50	2,93	3,20	4,60	11,18
Духовний та фізичний розвиток	1,78	1,69	1,80	0,99	1,39	1,43	1,26	0,91
Освіта	10,80	9,96	7,87	7,61	7,90	6,88	6,83	5,01
Соціальний захист та забезпечення	28,73	27,00	24,67	29,80	24,55	22,50	25,87	27,75
РАЗОМ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Встановлено, що внаслідок такого планування Державного бюджету, коли видатки на економічну діяльність не забезпечують стабілізацію економіки, створення необхідного ринкового середовища, підтримання пріоритетних і базових галузей економіки, розвиток наукомістких інноваційних технологій, модернізацію інфраструктури тощо, має місце неефективність економічної функції держави, відсутність передумов для майбутнього економічного зростання України.

У третьому розділі – «Перспективні напрями удосконалення планування видатків Державного бюджету України для досягнення соціально-економічного розвитку» – сформовано та обґрунтовано концепцію стратегічно орієнтованого планування видатків Державного бюджету України, розроблено методичні та практичні рекомендації щодо підвищення прозорості та відкритості такого планування, визначено напрями удосконалення структури планових показників бюджетних видатків.

Показано, що вжиті за останні двадцять років заходи з модернізації бюджетного процесу забезпечили гарні передумови для підвищення ролі планування видатків Державного бюджету в регулюванні соціально-економічного розвитку України. Водночас, існує ряд проблем, вирішення яких є запорукою успішного завершення започаткованих перетворень – непередбачуваність бюджетної політики, неефективність програмно-цільового методу, значна кількість бюджетних програм, їх невідповідність пріоритетам розвитку держави та планам діяльності головних розпорядників, порушення учасниками бюджетного процесу бюджетних строків, невиконання планових показників бюджетних видатків тощо. Зазначене вимагає застосування комплексного підходу до удосконалення планування видатків Державного бюджету, який би передбачав подальший розвиток інституційного, організаційного, нормативно-правового механізмів планування бюджетних видатків та сприяв поступовому поліпшенню соціально-економічної ситуації як в Україні в цілому, так і в її регіонах.

Виходячи з аналізу стану та актуальних проблем бюджетного планування в Україні, сформовано концепцію стратегічно орієнтованого планування видатків Державного бюджету. Вона передбачає, насамперед, формування цілісної системи державного стратегічного планування, орієнтованої на пріоритетні цілі державної політики та стратегічні цілі соціально-економічного розвитку держави, що дозволяє досягти передбачуваності бюджетної політики, ефективного розподілу бюджетних коштів, дієвого використання програмно-цільового методу при бюджетному плануванні. Зважаючи на те, що документи державного стратегічного планування є комплексом взаємопов'язаних елементів, принципове значення має відповідність державної стратегії регіонального розвитку стратегії розвитку держави та розкриття стратегічних цілей держави в державних стратегіях розвитку окремих галузей (сфер). При цьому особливу увагу варто приділити узгодженості зазначених стратегій за строками реалізації. Необхідно забезпечити чіткі взаємозв'язки між видатками та цілями державного бюджету, пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку держави, державними стратегічними документами. Створення повного циклу управління коштами державного бюджету також вимагає запровадження дієвого механізму моніторингу та оцінки результативності реалізації державних стратегій і планів заходів за формами звітів про виконання середньострокових та короткострокових планів, а у випадку необхідності – уточнення, доповнення або оновлення відповідних стратегічних документів, середньострокових та короткострокових планів, в тому числі діяльності органів виконавчої влади.

Встановлено, що запровадженню в Україні стратегічно орієнтованого планування видатків Державного бюджету для досягнення цілей соціально-економічного розвитку повинні передувати наступні заходи: розроблення та прийняття Закону України «Про державне стратегічне планування», який визначатиме перелік документів державного стратегічного планування; розроблення та затвердження Порядку розроблення державних стратегій

розвитку і планів заходів з їх реалізації, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державних стратегій і планів заходів; розроблення та затвердження Стратегії розвитку України до 2030 року та плану заходів з її реалізації на 2021-2025 роки; приведення чинних державних стратегій у відповідність із Стратегією розвитку України до 2030 року або їх скасування; розроблення та затвердження Порядку розроблення, виконання, моніторингу та контролю за виконанням планів діяльності органів виконавчої влади; розроблення середньострокових та короткострокових планів діяльності органів виконавчої влади відповідно до Порядку розроблення, виконання, моніторингу та контролю за виконанням планів діяльності органів виконавчої влади та з урахуванням стратегічних цілей розвитку, визначених документами державного стратегічного планування. Запропоновано підхід до розробки планів діяльності органів виконавчої влади за допомогою визначення їх універсальної структури. Обов'язковими складовими цих планів мають стати наступні графи: найменування завдання; найменування заходу; взаємозв'язок завдання (заходу) плану із завданням (заходом) документа державного стратегічного планування; відповідальний виконавець; строк (термін) виконання; інструменти здійснення; джерела фінансування; найменування бюджетної програми; індикатор виконання. Викладений перелік складових не є вичерпним, але при розробленні (оновленні, коригуванні) планів діяльності надасть змогу органам виконавчої влади переглядати свої функції на відповідність стратегічним цілям розвитку, зосередивши зусилля на досягненні пріоритетів, визначених документами державного стратегічного планування, припинити реалізацію програм, що не сприяють розвитку, і тим самим відмовитись від неефективних бюджетних видатків. Проведення зазначених заходів дозволить забезпечити: дотримання принципу системності при підготовці проекту Державного бюджету України; передбачуваність економічної, соціальної та бюджетної політики; взаємоузгодженість стратегічного і бюджетного планування; ефективність програмно-цільового методу.

Доведено, що важливою складовою розвитку організаційного забезпечення планування видатків Державного бюджету має стати прозорість та відкритість складання, розгляду та затвердження основного фінансового плану України, як один з найпотужніших засобів боротьби з марнотратством. В контексті підвищення прозорості планування видатків Державного бюджету України важливе значення має удосконалення Державного веб-порталу бюджету для громадян, зокрема, у частині його доповнення інформацією про: показники соціально-економічного розвитку України в динаміці; макроекономічні показники, на яких ґрунтується Державний бюджет України на поточний рік; основні завдання та пріоритети бюджетної політики; політичні рішення, що найбільше вплинули на видатки Державного бюджету України; перелік державних органів, бюджетні видатки яких у поточному році змінилися найбільше. При доопрацюванні порталу доцільно додатково вивчити суспільну думку щодо його змісту та способу представлення інформації.

Для налагодження ефективного діалогу між органами державної влади та громадськістю в процесі бюджетного планування, тобто забезпечення відкритості планування видатків Державного бюджету, доцільно розробити та затвердити постановою Кабінету Міністрів України спеціальний порядок проведення обов'язкових публічних консультацій у процесі підготовки проекту Державного бюджету, що стане своєрідною гарантією участі громадськості в бюджетному процесі. Основою такої розробки має стати діючий Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996. Запровадження публічних консультацій потребує внесення змін до Бюджетного кодексу України в частині доступності інформації про Державний бюджет, зокрема щодо переліку, строків і способів її оприлюднення Міністерством фінансів України, та розробки проекту бюджету за участю громадськості, а також доповнень до Положення про Міністерство фінансів України в частині проведення обов'язкових публічних консультацій у процесі підготовки проекту Державного бюджету та інформування громадськості.

Визначено напрями удосконалення структури планових видатків Державного бюджету України. Насамперед, доцільно зменшити видатки на загальнодержавні функції, що потребує чіткого виділення сфер та функцій державного управління та їх розподілу між центральними органами виконавчої влади, уникнувши дублювання та надлишкових функцій. Доцільно переглянути посади державної служби та встановити кількісні обмеження до деяких з них, зокрема, ліквідувати посади заступників керівників низки структурних підрозділів та переглянути штатну чисельність окремих підрозділів органів виконавчої влади. Зменшення планових видатків можливе також за рахунок перегляду умов фінансування депутатської діяльності та утримання окремих державних органів; спрямування заощаджених коштів на економічний розвиток, насамперед, підтримку суб'єктів господарювання.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення й вирішення актуального наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні та забезпеченні удосконалення планування видатків державного бюджету як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку країни. Результати проведеного дослідження дозволяють сформулювати такі висновки.

1. Проаналізовано сучасний науковий доробок та виділено особливості планування видатків державного бюджету, його роль в регулюванні соціально-економічного розвитку країни. Зокрема, згідно з функціями держави, видатки державного бюджету можна поділити за такими напрямками: здійснення загальнодержавних функцій; оборона; громадський порядок, безпека та судова влада; економічна діяльність; охорона навколишнього природного середовища; житлово-комунальне господарство; охорона здоров'я; духовний та фізичний розвиток; освіта; соціальний захист і соціальне забезпечення. Виявлено, що

питання планування видатків державного бюджету не знайшло системного відображення в наукових дослідженнях. В той же час, удосконалення бюджетного планування та розробка дієвих механізмів допомогли б не лише правильно розподілити бюджетні ресурси, а й сприяти вирішенню стратегічних завдань держави, що зумовлює необхідність відповідного теоретичного дослідження з погляду регулювання соціально-економічного розвитку країни.

2. Проаналізовано й уточнено понятійно-категоріальний апарат управління державними фінансами відповідно до теми дослідження. Зокрема, планування видатків державного бюджету визначено як складну державно-управлінську категорію, глибинний зміст якої полягає у процесі підготовки та прийняття державно-управлінських рішень щодо напрямів використання централізованого фонду грошових коштів держави для досягнення необхідних темпів і пропорцій економічного зростання та підвищення суспільного добробуту.

3. Виділено та розкрито найбільш важливі принципи планування видатків державного бюджету, серед яких: системність, тобто його інтегрованість в систему державного управління задля забезпечення планомірної реалізації цілей соціально-економічного розвитку країни; комплексність – відповідність планування видатків державного бюджету результатам попереднього використання бюджетних коштів та прогнозним показникам соціально-економічного розвитку; реалістичність – адекватна оцінка потреб та зосередження бюджетних коштів на напрямах державної політики, за якими передбачається отримати конкретний ефект; прозорість та відкритість, відповідно до якої проєктні документи щодо обсягів фінансування заходів державної політики разом з прогнозними показниками соціально-економічного розвитку країни, інформація про суперечності чи неузгодженості в процесі планування видатків державного бюджету мають бути оприлюднені та доступними для громадськості для їх всебічного обговорення, а також має бути створена законодавча база, яка б встановлювала механізм участі громадськості в плануванні видатків державного бюджету з метою врахування її потреб при розподілі бюджетних коштів.

4. На підставі аналізу організаційно-правових засад планування видатків Державного бюджету України та його узгодженості з процесами формування державної політики виокремлено низку актуальних проблем, а саме: відсутність цілісної системи державного стратегічного планування як належної основи бюджетного планування; непередбачуваність бюджетної політики у середньостроковій перспективі; необхідність запровадження середньострокових стратегічних планів міністерств як основного інструменту для узгодження стратегічного та бюджетного планування; невідповідність бюджетних програм завданням, функціям та планам діяльності головних розпорядників; низький рівень відповідальності головних розпорядників за результативність бюджетних програм; відсутність комплексної оцінки ефективності бюджетних видатків; недостатня прозорість та відкритість бюджетного процесу; нерегульованість питань консультацій з громадськістю при плануванні Державного бюджету України.

5. Сформовано та обґрунтовано концепцію стратегічно орієнтованого планування видатків державного бюджету, що передбачає: формування цілісної системи державного стратегічного планування, орієнтованої на пріоритетні цілі державної політики та стратегічні цілі соціально-економічного розвитку держави; відповідність державної стратегії регіонального розвитку стратегії розвитку держави та розкриття стратегічних цілей держави в державних стратегіях розвитку окремих галузей (сфер), узгодження зазначених стратегій за строками реалізації; інтеграцію процесу планування видатків державного бюджету в систему державного управління шляхом утворення взаємозв'язків між бюджетними видатками та цілями, напрямками, пріоритетами соціально-економічного розвитку держави, визначеними державними стратегічними документами; створення повного циклу управління коштами державного бюджету шляхом запровадження дієвого механізму моніторингу та оцінки результативності реалізації державних стратегій і планів заходів, коригування за необхідності відповідних стратегічних документів, середньострокових та короткострокових планів, в тому числі діяльності органів виконавчої влади.

6. Запропоновано підхід до розробки планів діяльності органів виконавчої влади за допомогою визначення їх універсальної структури, що включає такі обов'язкові складові: найменування завдання; найменування заходу; взаємозв'язок завдання (заходу) плану із завданням (заходом) документа державного стратегічного планування; відповідальний виконавець; строк (термін) виконання; інструменти здійснення; джерела фінансування; найменування бюджетної програми; індикатор виконання. Такий підхід має забезпечити чіткий взаємозв'язок між бюджетним та стратегічним плануванням, досягнення відповідності функцій органів виконавчої влади стратегічним цілям державного розвитку при зосередженні зусиль на досягненні стратегічних пріоритетів, припинення реалізації програм, що не сприяють соціально-економічному розвитку.

7. Обґрунтовано механізми підвищення прозорості та відкритості планування видатків Державного бюджету України, що передбачають: забезпечення доступу громадськості до деталізованої бюджетної інформації через звернення до органів державної влади; удосконалення Державного веб-порталу бюджету для громадян, зокрема за допомогою вивчення суспільної думки в частині переліку, змісту та способів представлення інформації, що потребує обов'язкового оприлюднення; розробку та затвердження постановою Кабінету Міністрів України спеціального порядку проведення обов'язкових публічних консультацій у процесі підготовки проекту Державного бюджету як певної гарантії участі громадськості в бюджетному процесі; внесення змін до Бюджетного кодексу України в частині доступності інформації про Державний бюджет, зокрема переліку, строків і способів її оприлюднення Міністерством фінансів України, та розробки проекту бюджету за участю громадськості, а також доповнень до Положення про Міністерство фінансів України в частині проведення обов'язкових публічних консультацій у процесі підготовки проекту Державного бюджету та інформування громадськості про бюджет.

8. Визначено напрями удосконалення структури планових видатків Державного бюджету України, серед яких: зменшення видатків на загальнодержавні функції шляхом чіткого виділення сфер та функцій державного управління та їх розподілу між центральними органами виконавчої влади; перегляд посад державної служби та встановлення кількісних обмежень до деяких з них, а також штатної чисельності структурних підрозділів органів виконавчої влади; перегляд умов фінансування депутатської діяльності та утримання окремих державних органів; спрямування заощаджених коштів на економічний розвиток, насамперед, підтримку суб'єктів господарювання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Фетіщенко Є.М. Планування видатків державного бюджету: теоретико-методологічний аспект. *Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Серія «Державне управління»*. 2016. № 2. С. 84-92.

2. Дяченко С.А., Фетіщенко Є.М. Підвищення прозорості процесу планування Державного бюджету України. *Державне управління: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 45-56. URL: <http://www.e-patp.academy.gov.ua/pages/dop/16/files/44b19a9e-517a-45d8-9cec-f5bbe66bf0b0.pdf>.

Особистий внесок здобувача: виділено форми участі громадськості в бюджетному процесі зарубіжних країн та запропоновано комплекс заходів щодо підвищення прозорості планування Державного бюджету України.

3. Фетіщенко Є.М. Нормативні засади планування видатків Державного бюджету України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2016. № 2 (15). С. 114-124.

4. Фетіщенко Є.М. Теоретичні засади планування видатків державного бюджету. *Держава та регіони. Серія «Державне управління»*. 2016. №3. С. 55-60.

5. Фетіщенко Є.М. Планові видатки Державного бюджету України: аналіз структури та пропозиції щодо її вдосконалення. *East European Scientific Journal (Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe)*. 2016. № 12 (16). Ч. 1. С. 126-134.

6. Фетіщенко Є.М. Міжнародний досвід планування видатків державного бюджету та можливості його використання в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 16. С. 125-131.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

7. Фетіщенко Є.М. Відкритість планування та використання видаткової частини Державного бюджету України. *Дні інформаційного суспільства – 2015*: матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 19-20 трав. 2015 р.) / за заг. ред. Н.В. Грицяк. Київ: Тезис, 2015. С. 209-211.

8. Фетіщенко Є.М. Планування видатків Державного бюджету в умовах децентралізації влади. *Соціально-економічний розвиток регіонів в умовах децентралізації: цілі, механізми, інструменти*: матеріали щоріч. наук.-практ. конф. до 20-річчя ОРІДУ НАДУ при Президентові України (Одеса, 29 трав. 2015 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2015. С. 138-139.

9. Фетіщенко Є.М. Удосконалення планування видатків Державного бюджету в умовах економічної та політичної нестабільності. *Реформування публічного управління: теорія, практика, міжнародний досвід*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 29-30 жовт. 2015 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2015. С. 76-77.

10. Фетіщенко Є.М. Забезпечення публічності та прозорості процесу планування видатків Державного бюджету України. *Розвиток креативного публічного управління*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8 квіт. 2016 р.) / за заг. ред. О.І. Дація. Київ: АМУ, 2016. С. 273-274.

11. Фетіщенко Є.М. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час планування і виконання Державного бюджету України. *Новітні інформаційно-комунікаційні технології в модернізації публічного управління: зарубіжний і вітчизняний досвід*: матеріали IV-го наук.-практ. семінару (Дніпро, 21 берез. – 24 квіт. 2016 р.). URL: http://www.dbuara.dp.ua/konf/konf_dridu/itis_seminar_2016/pdf/19.pdf.

12. Фетіщенко Є.М. Теоретичний аспект планування видатків державного бюджету. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжн. участю (Одеса, 28 жовт. 2016 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. С. 370-371.

13. Фетіщенко Є.М. Можливості використання в Україні зарубіжного досвіду залучення громадськості до участі в процесі планування державного бюджету. *Публічне управління та адміністрування: розвиток і впровадження*: матеріали наук.-практ. конф. молодих вчених за міжнар. участю (Київ, 17 лист. 2016 р.) / за наук. ред. В.С. Куйбіди, А.П. Савкова, С.К. Хаджирадєвої, О.Ю. Оболенського. Київ: НАДУ, 2016. С. 211-213.

14. Фетіщенко Є.М. Міжнародні стандарти прозорості планування видатків державного бюджету та перспективи їх впровадження в Україні. *Публічне управління: ціннісні орієнтири, стандарти якості та оцінка ефективності*: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26 трав. 2017 р.): у 5 ч. / за заг. ред. В.С. Куйбіди, А.П. Савкова, С.В. Загороднюка. Київ: НАДУ, 2017. Ч. 5: Геополітичні та гео економічні трансформації: оцінка структурних зрушень. С. 82-85.

15. Фетіщенко Є.М. Пріоритети розвитку державної бюджетної політики в контексті реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Національні цінності й національні інтереси в системі публічного управління: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участі (Київ, 12 жовтня 2017 р.) / за заг. ред. В.С. Куйбіди, І.В. Розпутенка. Київ, НАДУ, 2017. Т. 1. С. 364-368.

16. Фетіщенко Є.М. Механізми планування видатків державного бюджету. *Становлення публічного адміністрування в Україні: матеріали X Конф. студентів та молодих учених за міжнар. участю (Дніпро, 10 трав. 2019 р.) / за заг. ред. О.Б. Кіреєвої. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 324-327.*

АНОТАЦІЯ

Фетіщенко Є.М. Планування видатків державного бюджету як інструмент регулювання соціально-економічного розвитку країни. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, Київ, 2021.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне обґрунтування планування видатків державного бюджету як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку країни та розробку науково-практичних рекомендацій щодо його вдосконалення в Україні.

Проаналізовано та уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження шляхом визначення поняття «планування видатків державного бюджету», що трактується як процес підготовки та прийняття державно-управлінських рішень щодо напрямів використання централізованого фонду грошових коштів держави для досягнення необхідних темпів і пропорцій економічного зростання та підвищення суспільного добробуту. Виділено та розкрито найбільш важливі принципи планування видатків державного бюджету, серед яких системність, комплексність, реалістичність, прозорість та відкритість.

Розроблено концепцію стратегічно орієнтованого планування видатків державного бюджету, що передбачає: формування цілісної системи державного стратегічного планування, орієнтованої на пріоритетні цілі державної політики та стратегічні цілі соціально-економічного розвитку держави; відповідність державної стратегії регіонального розвитку державній стратегії розвитку держави та розкриття в державних стратегіях розвитку окремих галузей (сфер) стратегічних цілей держави; інтеграцію процесу планування видатків державного бюджету в систему державного управління, утворення взаємозв'язків між бюджетними видатками та цілями, напрямками, пріоритетами соціально-економічного розвитку держави, визначеними документами державного стратегічного планування; проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державних стратегій і планів заходів за формами звітів про виконання середньострокових та короткострокових планів, а у випадку необхідності – коригування (оновлення) відповідних планів діяльності органів виконавчої влади.

Запропоновано підхід до розробки планів діяльності органів виконавчої влади за допомогою визначення їх універсальної структури, що включає низку обов'язкових складових та дає основу для: перегляду функцій органів виконавчої влади на відповідність стратегічним цілям державного розвитку; зосередження зусиль на досягненні пріоритетів, визначених документами державного стратегічного планування; підвищення ефективності бюджетних видатків за рахунок скорочення бюджетних програм, що не сприяють соціально-економічному розвитку.

Обґрунтовано механізми підвищення прозорості та відкритості планування видатків Державного бюджету України шляхом забезпечення доступу громадськості до деталізованої бюджетної інформації, удосконалення Державного веб-порталу бюджету для громадян, запровадження спеціального порядку проведення обов'язкових публічних консультацій у процесі підготовки проекту Державного бюджету, внесення змін до Бюджетного кодексу та Положення про Міністерство фінансів України у частині оприлюднення інформації про Державний бюджет, розробки його проекту за участю громадськості. Визначено напрями удосконалення структури планових видатків Державного бюджету України: зменшення видатків на загальнодержавні функції за допомогою приведення структури системи центральних органів виконавчої влади у відповідність до сфер та функцій державного управління; встановлення кількісних обмежень до певних типів посад державної служби; скорочення видатків на депутатську діяльність, утримання державних органів; спрямування заощаджених бюджетних коштів на економічний розвиток насамперед, підтримку суб'єктів господарювання..

Ключові слова: бюджетне планування, видатки бюджету, державний бюджет, механізми планування видатків державного бюджету, принципи планування видатків бюджету, програмно-цільовий метод, прозорість бюджету, публічні консультації, середньострокове планування, соціально-економічний розвиток, управління видатками державного бюджету, участь громадськості.

ABSTRACT

Fetishchenko E.M. Planning of state budget expenditures as a tool for regulating the socio-economic development of the country. – Manuscript.

The Thesis for a Candidate Degree in Public Administration in the specialty 25.00.02 – Mechanisms of public administration. – V.I. Vernadsky Taurida National University, Kyiv, 2021.

The thesis substantiates the theoretical foundations for planning of expenditures of the state budget as the tool of regulation of social and economic development of the country and development the scientific-practical recommendations on improvement of this planning in Ukraine.

The conceptual and categorical research is analyzed and clarified by defining the concept of "state budget expenditure planning", which is interpreted as the process of preparation and adoption of public administration decisions on the use of the

centralized fund of the state to achieve the necessary rates and proportions of economic growth and social welfare. The most important principles of state budget expenditure planning have been identified and disclosed, including systematization, complexity, realism, transparency and openness.

The concept of strategically oriented planning of state budget expenditures has been developed, which provides for: formation of an integrated system of state strategic planning focused on priority goals of state policy and strategic goals of socio-economic development of the state; correspondence of the state strategy of regional development to the state strategy of development of the state and disclosure in the state strategies of development of separate branches (spheres) of the strategic purposes of the state; integration of the process of planning state budget expenditures into the system of public administration, the formation of relationships between budget expenditures and goals, directions, priorities of socio-economic development of the state, defined by state strategic documents; monitoring and evaluating the effectiveness of the implementation of state strategies and action plans in the form of reports on the implementation of medium-term and short-term plans, and if necessary - adjusting (updating) the relevant plans of the executive authorities.

The approach to development of plans of activity of executive bodies by means of definition of their universal structure which includes a number of obligatory components and gives a basis for: revision of functions of executive bodies on conformity to strategic purposes of state development is offered; focusing on achieving the priorities set by the state strategic planning documents; increasing the efficiency of budget expenditures by reducing budget programs that do not contribute to socio-economic development.

Mechanisms for increasing the transparency and openness of expenditure planning of the State Budget of Ukraine by providing public access to detailed budget information, improving the State Web Portal of the budget for citizens, introducing a special procedure for mandatory public consultations in preparing the draft State Budget, amending the Budget Code and the Regulation on the Ministry of Finance of Ukraine regarding the publication of information on the State Budget and the development of its project with the participation of the public. The directions of improvement of the structure of planned expenditures of the State Budget of Ukraine are determined, which envisage: reduction of expenditures for national functions by bringing the structure of the system of central executive bodies in line with the spheres and functions of public administration; setting quantitative restrictions on certain types of civil service positions; reduction of expenses related to parliamentary activities and maintenance of certain state bodies; directing the saved budget funds to economic development.

Keywords: budget planning, budget expenditures, state budget, mechanisms of budget expenditures planning, principles of budget expenditures planning, program-target method, budget transparency, public consultations, medium-term planning, socio-economic development, state budget expenditure management, public participation.

Підп. до друку 11.08.2021.
Формат 60 x 84/16. Обл.-вид. арк. 1,4. Ум.-друк. арк. 1,16.
Тираж 100 пр.

Надруковано: ТОВ "Видавництво "Ліра-К",
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3981 від 15.02.2011,
03142, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1.
тел./факс (044) 247-93-37; (050) 462-95-48
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net